

Naar de nieuwe wereld de radiodocumentaire en het internet

in: De Radiodocumentaire
RVU, Hilversum 2004 | ISBN 90-803625-5-7

Duizenden radiostations van over de hele wereld zijn op het internet te vinden en bieden hun complete uitzendingen en aanvullende informatie aan. Muziekstations bieden muzieklijsten, informatieve zenders geven achtergrondinformatie en verwijzingen.

Vrijwel alle documentaireprogramma's van de publieke omroep in Nederland en Vlaanderen zijn ook op het internet aanwezig (www.radiodocumentaire.nl en www.vrt.be). Van veel documentaires staat de inhoud beschreven, vrijwel altijd zijn de uitzendingen rechtstreeks via het internet te beluisteren en in de meeste gevallen zijn ze zelfs door de betreffende omroep gearchiveerd en on demand te beluisteren. Luisteraars kunnen via e-mail snel reageren op de uitgezonden programma's en krijgen – als het goed is – per kerende post antwoord op hun vragen en opmerkingen. Het internet heeft de communicatie uitgebreid en versneld.

Voor het verspreiden van radiodocumentaires is het internet in toenemende mate een ideaal medium. De digitale snelweg is via kabel en ADSL inmiddels zó snel dat de kwaliteit van het geluid voldoende is. Als je als maker al het werk hebt verricht waarover we in de voorgaande hoofdstukken hebben geschreven, dan was het enkele jaren terug nog frustrerend om je programma via het internet terug te horen – alsof je met watjes in je oren zat te luisteren. Voor de luisteraars was het niet anders. Het probleem van snelheid en kwaliteit bleek echter tijdelijk van aard. Programma's kunnen nu worden aangeboden in MP3 en MPEG4, waarmee je als luisteraar al niet ver meer van CD-kwaliteit af zit.

Die verspreiding gebeurt niet alleen via het World Wide Web. Ook in audiospelers kunnen favoriete stations worden opgeslagen, waardoor gepersonaliseerde tuners ontstaan, die bovendien in veel gevallen de stations of programma's rechtstreeks kunnen opnemen. Het verspreiden van radiodocumentaires via zogenaamde peer-to-peer netwerken als Kazaa staat nog in de kinderschoenen, maar biedt luisteraars evengoed de mogelijkheid radiodocumentaires te downloaden, te beluisteren, te branden op een eigen CD om te kunnen luisteren in de auto, of te kopiëren naar een draagbare MP3-speler om te luisteren tijdens het hardlopen. Luisteraars kunnen programma's opvragen, zoals ze cassettes of CD's van uitgezonden programma's kunnen bestellen en dat bestellen van CD's (met de ultieme geluidskwaliteit) kan ook via internet worden gefaciliteerd. Het internet ontsluit zo de archieven van omroepen en informatie kan thematisch worden opgevraagd. Materiaal wordt toegankelijk voor iedereen: een belangrijke taak voor de publieke omroep.

Toch is dit maar technische vooruitgang. Nog steeds dient zich de vraag aan: gebruiken luisteraars het internet behalve voor het *downloaden* ook voor het *beluisteren* van langere radiodocumentaires? Of is het internet een medium waarbij per definitie visuele elementen een rol moeten spelen? Veel internetgebruikers luisteren tijdens het surfen naar muziek, en zijn veelal bezig met visuele activiteiten. Geluid is daarbij behang; iets dat op de achtergrond aanwezig is en dat niet moet afleiden. Misschien maakt de radiodocumentaire in de nabije toekomst een ontwikkeling door waarbij de vormgeving beïnvloed wordt door het internet, doordat visuele elementen (moeten) worden toegevoegd. Je kunt je afvragen of dit niet de dood voor de radiodocumentaire betekent. Want waar blijven we dan met alle door ons beschreven zo karakteristieke en krachtige eigenschappen van het geluid, met de kracht van

de verbeelding door geluid, 'een film tussen de oren' en dergelijke? Plaatjes of tekst bij geluid kan veel rijke fantasie vernietigen.

Overigens zijn er op het Web ook interessante experimenten te vinden waarbij die plaatjes juist bedoeld zijn om het geluid te versterken: net interessant genoeg om te blijven hangen en te luisteren in plaats van snel verder te surfen.

Voor de makers van documentaires heeft – net als voor ieder ander normaal mens -het internet vele nieuwe werelden geopend. Informatie van over de hele wereld is makkelijk toegankelijk, researchgegevens zijn overal opvraagbaar en er ontstaat eerder een overschot dan een gebrek aan informatie.

'Zeg meer met minder', schreef Edwin Brys in hoofdstuk 6. Het gevaar dat het overschot aan informatie leidt tot documentaires die nog meer gebukt gaan onder het 'gesproken woord' ligt op de loer. We zijn gewaarschuwd. De nieuwe werelden van documentairemakers kunnen ook worden bereikt via contacten met andere makers van over de hele wereld. Op festivals, prijsuitreikingen en conferenties ontmoeten makers elkaar, via het internet worden de contacten voortgezet. In forumgroepen of virtuele werkgroepen kunnen discussies worden gevoerd over nieuwe technische ontwikkelingen of over het opzetten van co-producties. Researchgegevens kunnen worden uitgewisseld. En misschien zal het niet lang meer duren eer via deze groepen ook (onderdelen van) documentaires worden verspreid en uitgewisseld. Allerlei problemen (op het gebied van het auteursrecht, om er maar één te noemen) zullen we nog tegenkomen, maar dat er het een ander zal gaan veranderen, dat is zeker.

Bij de eerste druk van dit boek werd een website over de radiodocumentaire in het leven geroepen: www.radiodocumentaire.nl. In de afgelopen jaren is deze website opnieuw vormgegeven, onderverdeeld in de hoofdstukken *luisteren*, *maken* en *weten* en aanzienlijk gegroeid. De site biedt een actueel overzicht van radiodocumentaires, radiodrama en geluidskunst uit de Benelux, Duitsland en Groot-Brittannië, die in de ether, op de kabel of via internet zijn te ontvangen. Het archief van de hele publieke omroep, met audio en beschrijvingen, wordt ontsloten met onder meer een radiodocumentaire-zoekmachine. Verder geeft de site aanvullende informatie over de radiodocumentaire, interviews met gerenommeerde documentairemakers, artikelen, adressen, bestelmogelijkheden en links naar andere relevante sites en geluidsfragmenten. Via de site kun je ook in contact komen met forumgroepen die in relatie staan tot de wereld van de radiodocumentaire. Het beheer van de website wordt verzorgd door de RVU educatieve omroep, die ook het eigen webradiostation RVU///24 programmeert met veel radiodocumentaires en radiodrama. Redactioneel wordt samengewerkt met de andere publieke omroepen die zich bezighouden met de radiodocumentaire.

André van Os.